

**Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького**

Кафедра органічної та біологічної хімії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри

Дюжикова Т. М.

“ _____ ” _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВИБРАНІ РОЗДІЛИ ОРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ

(назва навчальної дисципліни)

для студентів

Рівень вищої освіти

Галузь знань

Спеціальність

магістр

10 Природничі науки

102 Хімія

(Шифр за навчальним планом ПП-09)

Мелітополь, 2020 рік

Робоча програма «Вибрані розділи органічної хімії» з циклу професійної підготовки для студентів галузі знань 10 Природничі науки спеціальності 102 Хімія

Розробник: *Гапоненко Тетяна Миколаївна*

Робоча програма затверджена
на засіданні *кафедри органічної та біологічної хімії*

Протокол № _____ від “_” _____ 2017 р.

Завідувач кафедри
органічної та біологічної хімії _____ /Дюжикова Т. М. /
(підпис) (прізвище та ініціали)

“_” _____ 2017 р.

Схвалено навчально-методичною комісією хіміко-біологічного факультету
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана
Хмельницького

Протокол № _____ від “_” _____ 2017 р.

Голова навчально-методичної комісії _____ (_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

“_” _____ 2017 року.

© _____, 20__ рік
© _____, 20__ рік
© _____, 20__ рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів: (IV сем- 7) Модулів: 2(IV сем- 2) Змістових модулів: 2 Загальна кількість годин: IV сем- 210 Тижневих годин: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 7	Галузь знань: 10 Природничі науки Спеціальність 102 Хімія Ступінь вищої освіти: магістр	Нормативна Рік підготовки: 2 Семестр: IV Лекції: 24 Семінари: - Лабор. роботи: 48 Самост робота: 138 Вид контролю: екзамен- IV семестр

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить 40% та 60%.

2.МЕТА ТА ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

1. Метою викладання навчальної дисципліни «Вибрані розділи органічної хімії» є розширення знань студентів і ознайомлення їх в більшому об'ємі з загальними теоретичними положеннями певних розділів хімії органічних сполук, з логікою та історією певного розділу органічної хімії, найважливішими тенденціями її розвитку, які склались в даний час, з пізнавальним значенням хімії фосфоровмісних, кремнійорганічних, елементоорганічних сполук та органічних барвників.

2. Компетентності, які набуваються під час опанування дисципліною:

Загальні компетентності

Інструментальні компетентності:

- Здатність до аналізу і синтезу.
- Здатність до організації і планування.
- Базові загальні знання.
- Засвоєння основ базових знань з професії.

Міжособистісні компетентності:

- Здатність до критики та самокритики.
- Взаємодія (робота в команді).

Системні компетентності

- Здатність застосовувати знання на практиці.
- Дослідницькі навички і уміння.
- Здатність до навчання.
- Здатність працювати самостійно
- Здатність діяти в нестандартній ситуації

Фахові (спеціальні) компетентності

- Володіння основами теорії певних розділів сучасної органічної хімії;
- Володіння навичками хімічного експерименту, основними синтетичними методами отримання хімічних речовин;
- Володіння методами відбіру матеріалу для теоретичних занять і лабораторних робіт;
- Уміння продемонструвати знання та розуміння важливих фактів, концепцій, принципів та теорій з певних розділів органічної хімії;
- Уміння застосовувати розуміння та знання з певних розділів органічної хімії при розв'язанні кількісних та якісних задач;
- Знання структурних властивостей сполук, стереохімії, властивостей

певних класів органічних сполук;

- Уміння оцінити ефективність експериментальних методів;
- Уміння вибрати метод дослідження;
- Уміння прогнозувати та аналізувати результати експерименту;
- Уміння інтерпретувати дані отримані при лабораторних спостереженнях та вимірюваннях термінами їх значимості та прив'язувати їх до відповідної теорії;
- Уміння розпізнавати та аналізувати нові задачі та стратегії для їх розв'язання;
- Знання основних задач наукових досліджень з певних розділів органічної хімії;
- Навички безпечного поводження з певними органічними речовинами, беручи до уваги їх фізичні та хімічні властивості та можливу загрозу, пов'язану з їх використанням та уміння провести оцінку ризику;
- Навички потрібні для проведення складових синтетичної та аналітичної роботи, пов'язаної з певними органічними системами, документування;
- Навики використання стандартного хімічного інструментарію;
- Уміння інтерпретувати та пояснювати границі точності їх власних експериментальних даних термінами та відповідною теорією.

3. Заплановані результати навчання:

- Демонструє знання найважливіших теоретичних положень певних класів органічних сполук, їх номенклатури, ізомерії, властивостей, методів одержання та застосування в народному господарстві;
- Демонструє уміння і навички техніки хімічного експериментування для перевірки гіпотез, дослідження явищ, демонстрації фізичних і хімічних властивостей органічних речовин певних класів, підтвердження й ілюстрації законів, принципів органічної хімії.
- Планує та проводить хімічний експеримент з представниками певних класів органічних речовин в лабораторних умовах;
- Проводить експериментальні дослідження, спостерігає і пояснює хімічні явища з представниками певних класів органічних речовин;
- Дотримується правил роботи з представниками певних класів органічних речовин, знає їх токсичність, пожежну небезпеку;
- Розв'язує експериментальні та розрахункові задачі з представниками певних класів органічних речовин;
- Використовує одержані знання при вивченні спеціальних дисциплін та у професійній діяльності;

- Демонструє вміння самостійної роботи над написанням та оформленням рукопису наукової, науково-методичної публікації та здатний працювати у групі по виконанню педагогічного або хімічного дослідження.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ 102 Хімія

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		лек	прак	лаб	інд
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Фосфоровмісні та кремнійорганічні сполуки.					
Тема 1. Фосфоровмісні сполуки. Фосфіни. Класифікація фосфоровмісних сполук. Похідні фосфористого водню. Первинні та вторинні фосфіни. Реакції алкілування. А.Є. Арбузов. Методи синтезу. Застосування.	32	4		6	22
Тема 2. Фосфонові кислоти. АТМР (амінотриметиленфосфонова кислота). Будова, властивості. Застосування. НЕДР(1-гідроксигетиліден-1.1-дифосфонова кислота). Будова, властивості. Застосування.	28	4		6	18
Тема 3. Сілани та сілозани. Будова, хімічні властивості. Методи промислового синтезу.	20	2		4	14
Всього	80	10		16	54
Модуль 1.					
Змістовний модуль 2.					

Елементорганічні сполуки.					
Тема 4. Магнійорганічні сполуки. Способи добування. Класифікація. Характеристика зв'язку. Добування за Гриньяром. Синтези за участю магнійорганічних сполук. Реакції магнійорганічних сполук як основ. Реакції магнійорганічних сполук як нуклеофільних реагентів. Радикальні реакції магнійорганічних сполук.	34	4	8		22
Тема 5. Меркурій – та Плюмбуморганічні сполуки. Характеристики меркурійорганічних пестицидних препаратів. Етилмеркурохлорид (ГРАНОЗАН). Фенілмеркур – п -толуолсульфанілід (ЦЕРЕЗАН М). Фенілмеркурацетат (АГРОЗАНД). 2-Метоксіетилмеркуро-хлорид (АГАЛОЛ). 2-Метоксіетилмеркуро-сілікат (ЦЕРЕЗАН УНІВ). Тетраетилсвинець (ТЕС).	32	4	8		20
Тема 6. Купратні та Кадмієві реагенти в органічному синтезі. Методи одержання купратних реагентів. Реакції купратних реагентів. Механізм алкілування купратами. Енантіоселективні синтези з купратами. Реакції приєднання купратних реагентів.	24	2	8		14

Властивості кадмій органічних сполук. Методи одержання. Реакції кадмійорганічних сполук.					
Тема 7. Органічні барвники. Класифікація органічних барвників за хромофорною скелетною структурою. Азобарвники. Метилловий червоний (індикатор). Трифенілметанові барвники. Фуксин. Фталейнові барвники. Фенолфталеїн. Антрахінонові барвники. Алізарин.	40	4		8	28
Всього	130	14		32	84
Модуль 2					
Всього за семестр	210	24		48	138

3. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

У програмі семінарські заняття відсутні (не заплановані).

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

У програмі практичні заняття відсутні (не заплановані).

6. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

102 Хімія

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	<i>Лабораторно-практичне заняття №1.</i> Фосфоровмісні сполуки. Фосфіни. Похідні фосфористого водню. Первинні та вторинні фосфіни.	6
2.	<i>Лабораторно-практичне заняття №2.</i> Фосфонові кислоти. Вивчення властивостей фосфонових кислот.	6
3.	<i>Лабораторно-практичне заняття №3.</i> Сілани та сілозани. Хімічні властивості сіланів.	4
4.	<i>Лабораторно-практичне заняття №4.</i> Магнійорганічні сполуки. Добування за Гриньяром. Синтези за участю магнійорганічних сполук	8
5.	<i>Лабораторно-практичне заняття №5.</i> Меркурій – та Плюмбуморганічні сполуки. Характеристики меркурій органічних пестицидних препаратів.	8
6.	<i>Лабораторно-практичне заняття №6.</i> Купратні та Кадмієві реагенти в органічному синтезі. Методи одержання купратних реагентів. Реакції купратних реагентів.	8
7.	<i>Лабораторно-практичне заняття №7.</i> Органічні барвники. Хімічні властивості метилового червоного, фуксину та фенолфталеїну.	8
	<i>Всього за семестр</i>	48

Література до лабораторних робіт

Основна

1. Бешнова С.Ф., Речицький О.Н. Методичні рекомендації до самостійної роботи з органічної хімії. – Херсон: Видавництво ХДПУ. – 2002.– 92с.
2. Данилин А.А., Названова Г.Ф. Лабораторный практикум по органической химии. Учебное пособие. Самара: Изд-во «Самарский университет», 2003. – 303с.
3. Кононський О. І. Практикум з органічної хімії / О. І. Кононський. – К.: Вища школа, 2002. – 247 с.
4. Мітрясова О. П. Вступ до органічної хімії : [навчальний посібник] / О. П. Мітрясова. –К. : ВД «Професіонал», 2007. – 400 с.
5. Названова Г.Ф. Введение в практикум по органической химии: Учебное пособие. Самара: Изд-во «Самарский университет», - 2002. – 278с
6. Обушак М.Д., Біла Є.Є. Органічна хімія. Частина 1. Львів, 2004. – 204 с.
7. Реутов О.А. Органическая химия в 4-х частях / Реутов О.А., Курц А.Л., Бутин К.П. – М.: Бинум. Лаборатория знаний, 2009. – 624 с.
8. Титце П. Препаративная органическая химия: Реакции и синтезы в практикуме органической химии и научно-исследовательской лаборатории. / П. Титце, Т. Айхер – М.: Мир, 2009. – 704 с.

Додаткова

1. Грандберг И.И. Практические работы и семинарские занятия по органической химии: Пособие для вузов. - 4-е изд., перераб. и доп. - М.: Дрофа, 2001. – 439с.
2. Березин Б.Д., Березин Д.Б. Курс современной органической химии. - М.: Высшая школа, 1999.
3. Названова Г.Ф. Очистка и идентификация органических соединений. Часть 1. Перегонка. Методические указания. Самара: Изд-во «Универс-групп», 2005. – 37с
4. Вишняков В.В., Зайцев В.В., Потапова И.А., Пурыгин П.П. Основы стереохимии. Учебное пособие. Самара: Изд-во «Самарский университет», 2005. - 36 с.
5. Агрономов А.Е. Избранные главы органической химии. - М.: Химия, 1990. – 343с.

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

102 Хімія

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Фосфоровмісні сполуки. Реакції алкілування. А.Є. Арбузов. Методи синтезу. Застосування	22
2.	Фосфонові кислоти. Застосування АТМР (амінотриметил-енфосфонової кислоти). Застосування. HEDP(1-гідроксі-етиліден-1.1-дифосфонової кислоти).	18
3.	Сілани та сілозани. Методи промислового синтезу.	14
4.	Магнійорганічні сполуки. Реакції магнійорганічних сполук як основ. нуклеофільних реагентів, радикальні.	22
5.	Меркурій – та Плюмбуморганічні сполуки. Характеристика 2-Метоксіетил-меркуро-хлориду (АГАЛОЛ). 2-Метоксіетилмеркуро-сілікату (ЦЕРЕЗАН УНІВ).	20
6.	Купратні та Кадмієві реагенти в органічному синтезі. Енантіоселективні синтези з купратами. Реакції приєднання купратних реагентів. Властивості кадмій органічних сполук. Реакції кадмійорганічних сполук.	14
7.	Органічні барвники. Антрахінонові барвники. Алізарин. будова, властивості.	28
	<i>Всього за семестр</i>	138

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Словесні методи навчання: лекція, бесіда і ін.

Практичні методи навчання: лабораторно-практичне заняття, хімічний експеримент.

Індуктивні і дедуктивні методи навчання: семінари, колоквіуми.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Методи контролю (за призначенням і характером): попередній, поточний, періодичний, підсумковий, взаємоконтроль, самоконтроль.

До основних форм організації перевірки знань, навичок і вмінь, окрім самоконтролю, належать індивідуальна, фронтальна і групова перевірки, усне опитування, програмований контроль, письмові роботи, тести та екзамен.

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

екзамен(IV семестр)

Поточний контроль та модульний контроль										Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 3,4						
T1	T2	T3	M-1	T4	T5	T6	T7	M-2	екзамен	200/2 =100
20			30	20			30			
50				50				100		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Щотижнева робота студентів, які вивчають дисципліну «Вибрані завдання органічної хімії» складається з підготовки до кожного лабораторного заняття (вивчення змісту лабораторної роботи, ходу її виконання, написання протоколу); завершення оформлення попередньої роботи для її захисту;

- вивчення відповідної теми теоретичного матеріалу, опрацювання лекційного матеріалу з метою підготовки до практичного заняття.

Готуючись до лабораторно - практичних занять та до контрольних робіт, студент в першу чергу повинен ознайомитися з темою відповідного розділу, опрацювати матеріал за допомогою конспекту та підручників, перелік яких наведено у розділі 12.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Бобрівник, Л.Д. Органічна хімія : Підруч. для студ. вищ. навч.закл. / Л.Д. Бобрівник, В.М. Руденко, Г.О. Лезенко . — К. : Ірпінськ ; ВТФ"Перун", 2005 . — 544 с.
2. Бешнова С.Ф., Речицький О.Н. Методичні рекомендації до самостійної роботи з органічної хімії. — Херсон: Видавництво ХДПУ. — 2002.— 92с.
3. Черних В.П., Зіменковський Б.С., Гриценко І.С., Органічна хімія. — Харків: Основа, 1995 — Т. 1, — 144 с, Т. 2 — 496 с.
4. Лекции по органической химии. В.П.Черных: Учебное пособие для студентов вузов. — Х.: Изд. НФаУ; Золотые страницы, 2005 — 480с.
5. Чирва В.Я., Ярмо люк С.М., Толкачова Н.В., Земляков О.Є. Органічна хімія: Підручник. — Львів: Бак, 2009 — 996с.
6. Данилин А.А., Названова Г.Ф. Лабораторный практикум по органической химии. Учебное пособие. Самара: Изд-во «Самарский университет», 2003. — 303с.
7. Кононський О. І. Органічна хімія / О. І. Кононський. — К.: Дакор, 2003. — 568 с.
8. Кононський О. І. Практикум з органічної хімії / О. І. Кононський. — К. : Вища школа, 2002. — 247 с.
9. Мітрясова О. П. Вступ до органічної хімії : [навчальний посібник] / О. П. Мітрясова. —К. : ВД «Професіонал», 2007. — 400 с.
- 10.Реутов О.А., Курц А.Л., Бутин К.П. Органическая химия. - М.: Бином, лаборатория базовых знаний, 2004.
- 11.Названова Г.Ф. Введение в практикум по органической химии: Учебное пособие. Самара: Изд-во «Самарский университет», - 2002. — 278с.
- 12.Ластухін Ю.О., Воронов С.А. Органічна хімія. Підручник для вищих навчальних закладів.— Л: Центр Європи, 2001.— 864 с.
- 13.Несмеянов А.Н., Несмеянов Н.А. Начала органической химии: В 2 кн.— М; Л: Химия, 1969—1970. — Т.1 — 663 с.; Т. 2 — 824 с.
- 14.Терней А. Современная органическая химия: В 2 ч.— М: Мир, 1981.— Т.1. — 678 с.; Т. 2. — 651 с.
- 15.Моррисон Р., Бойд Р. Органическая химия М: Мир, 1974.— 1132 с.
- 16.Марч Дж. Органическая химия: В 4 т.— М.: Мир, 1987 — 1988.—Т.1. — 381с.Т.2. — 504 с.; Т.3. — 459 с.; Т.4. — 468 с.
- 17.Днепровский А.С., Темникова Т.И. Теоретические основы органической химии.— Л: Химия, 1991.— 560 с.

18. Сайкс П. Механизмы реакций в органической химии. – М: Химия. – 1991. – 447 с.
19. Нейланд О.Я. Органическая химия. – М: Высш. шк. 1990. – 751 с.
9. Керри Ф., Сандберг Р. Углубленный курс органической химии. - М.: Химия, 1981. – 458с. Обушак М.Д., Біла Є.Є. Органічна хімія. Частина 1. Львів, 2004. – 204 с.
10. Реутов О.А. Органическая химия в 4-х частях / Реутов О.А., Курц А.Л., Бутин К.П. – М.: Бином. Лаборатория знаний, 2009. – 624 с.
11. Титце П. Препаративная органическая химия: Реакции и синтезы в практикуме органической химии и научно-исследовательской лаборатории. / П. Титце, Т. Айхер – М.: Мир, 2009. – 704 с.

Додаткова

1. Травень В.Ф. Электронная структура и свойства органических молекул. – М.: Химия, 1989 – 350 с.
2. Названова Г.Ф. Очистка и идентификация органических соединений. Часть 1. Перегонка. Методические указания. Самара: Изд-во «Универс-групп», 2005. – 37с
3. Вишняков В.В., Зайцев В.В., Потапова И.А., Пурьгин П.П. Основы стереохимии. Учебное пособие. Самара: Изд-во «Самарский университет», 2005. - 36 с.
4. Агрономов А.Е. Избранные главы органической химии. - М.: Химия, 1990. – 343с.
5. Гауптман З., Греффе Ю., Ремане Х. Органическая химия. - М.: Мир, 1979. – 578с.
6. Органическая химия. Под редакцией Тюкавкиной Н.А. - М.: Дрофа, 2002. – 670с.
7. Робертс Дж., Кассерио М. Основы органической химии. - М.: Мир, 1978, т.1-2.
8. Бокий Г.Б., Голубкова Н.А. Введение в номенклатуру ИЮПАК. - М.: Наука, 1989. – 389с.
9. Грандберг И.И. Практические работы и семинарские занятия по органической химии: Пособие для вузов. - 4-е изд., перераб. и доп. - М.: Дрофа, 2001. – 439с.
10. Березин Б.Д., Березин Д.Б. Курс современной органической химии. - М.: Высшая школа, 1999.
11. Робертс Дж., Кассерио М. Основы органической химии. - М.: Мир, 1978. – 794с.

12. Органикум: В 2 т. - М., 1992.

13. Рейнгард В., Хофман В. Механизмы химических реакций. - М.: Химия, 1979. - 468с.

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://chemistryandchemists.narod.ru/>
2. <http://chem.tut.ru>
3. <http://cnit.ssau.ru/organics>: Органическая химия
4. <http://www.alhimikov.net/organikbook>: Электронный учебник по органической химии
5. <http://www.alleng.ru>: Электронный учебник по органической химии
6. <http://www.chem.msu.su>: Электронная библиотека по химии
7. http://www.chem.asu.ru/org/ochem_bio/book.htm: Теоретические основы органической химии